एकाइ १५ · से गुम्बाको सुन्दरता

थप चुनौतीपूर्ण अभ्यास प्रश्न · उत्तरकुञ्जिका

पूर्णाङ्क ४५

अङ्क विभाजनमा दिइएका बुँदाका आधारमा अङ्क दिनुहोस्। फरक शब्दमा लेखिएको भए पनि उही कुरा भनेको उत्तर सही मानिन्छ।

१ सरल, संयुक्त कि मिश्र?

उत्तर — प्रयोग · ३

क. **सरल:** ‘र’ ले दुई नाम जोडेको छ; टुङ्ग्याउने क्रियापद ‘गए’ मात्र छ।

ख. **मिश्र:** ‘जब … तब’ जोडी छ।

ग. **संयुक्त:** ‘तर’ ले दुई पूरा वाक्य जोडेको छ।

घ. **सरल:** ‘हेरेर’ ले वाक्य टुङ्ग्याउँदैन।

ङ. **मिश्र:** ‘जहाँ … त्यहाँ’ जोडी छ।

च. **संयुक्त:** ‘त्यसैले’ ले दुई पूरा वाक्य जोडेको छ।

अङ्क विभाजन

✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले क र ख छुट्याएमा।

✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले ग र घ छुट्याएमा।

✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले ङ र च छुट्याएमा।

२ एउटै कुरा तीन रूपमा

उत्तर — प्रयोग · ३

सरल: बाटो थुनिएपछि टोली फर्कियो।

संयुक्त: बाटो थुनियो, त्यसैले टोली फर्कियो।

मिश्र: जब बाटो थुनियो तब टोली फर्कियो।

अङ्क विभाजन

✓ ‘-एपछि’ वा ‘-एकाले’ जस्ता रूपले सरल वाक्य बनाएमा।

✓ संयोजक राखी संयुक्त वाक्य बनाएमा।

✓ ‘जब … तब’ जस्तो जोडी राखी मिश्र वाक्य बनाएमा।

३ जोड्ने कि छुट्याउने?

उत्तर — बोध · ३

क. **घरभित्र:** नामयोगी जोडिन्छ।

ख. **मामाहरू:** ‘हरू’ जोडिन्छ।

ग. **आआफ्नो:** ‘आ’ र ‘आफ्नो’ मिलेर बनेको शब्द जोडिन्छ।

घ. **गर्नुपर्छ:** ‘-नु’ पछिको क्रिया जोडिन्छ; दुई क्रिया मिलेर एउटै क्रियापद बनेको छ।

ङ. **काठमाडौँसम्म:** नामयोगी जोडिन्छ।

च. **ठिक:** पहिले विभक्ति ‘को’ लागेकाले पछिको शब्द छुट्टिन्छ।

अङ्क विभाजन

✓ प्रतिरूप ०.५ का दरले ‘घरभित्र’ र ‘मामाहरू’ कारणसहित लेखेमा।

✓ प्रतिरूप ०.५ का दरले ‘आआफ्नो’ र ‘गर्नुपर्छ’ कारणसहित लेखेमा।

✓ प्रतिरूप ०.५ का दरले ‘काठमाडौँसम्म’ लेखेमा र च लाई ‘ठिक’ भनेमा।

४ उकालोको हिसाब

उत्तर

क. ५,३०० − ३,६११.५ = **१,६८८.५ मिटर**

ख. ५,३०० − ४,२०० = **१,१०० मिटर**

ग. १२ ÷ २ = **६ पटक** लामा फेरिन्छन्।

Science Playground, काठुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

अङ्क यसै एकाइका हुन्; सेला पासको उचाइ लेखकले दिएको हो। प्रयोग · ३

अङ्क विभाजन

✓ १,६८८.५ मिटर निकालेमा।

✓ १,१०० मिटर निकालेमा।

✓ ६ पटक निकालेमा।

५ देखेको र भोगेको

उत्तर बोध · ३

ठाउँ	देखेको	भोगेको
छेप्का	राम्रो फलेको स्याउ बजार नपाएर कुहिएको	मन दुख्यो
से फोक्सुन्डो ताल	निलो ताल	मन्त्रमुग्ध भए; सिरेटोले मुटु कमाउँदा पनि पालबाहिरै बसे
से गुम्बा	रातो गुम्बा, लुङतर र ग्रन्थ	गर्व लाग्यो; दुःखपछिको सुख मिल्यो

अङ्क विभाजन

✓ छेप्काको दृश्य र भाव लेखेमा।

✓ तालको दृश्य र भाव लेखेमा।

✓ से गुम्बाको दृश्य र भाव लेखेमा।

६ अपठित गद्यांश

उत्तर बोध · ५

क. बाँकी बाटो धेरै छ भनेर निराश नपारी लेखकलाई अगाडि बढाउनु।

ख. पहाडको बाटो बानी भएको मान्छेका लागि सहज हुन्छ; सानो झोला भए पनि बानी नभएकालाई गाह्रो हुन्छ। श्रम र अभ्यासले शरीर बलियो बनाउँछ।

ग. **हुस्सुले बाटो छोप्यो अनि म चिसोले काम्न थालेँ।**

घ. चियाको स्वाद चियापत्तीमा होइन, दिनभरिको थकाइपछिको सन्तोषमा थियो। दुःखपछि सानो सुख पनि ठुलो लाग्छ।

ङ. ‘म’ र ‘हामी’ को बोली, भूतकाल, बाटोको क्रम, गन्ध र चिसो जस्ता अनुभव र अन्त्यको भाव छन्।

गद्यांशका पात्र, ठाउँ र घटना यस अभ्यासका लागि बनाइएका हुन्।

अङ्क विभाजन

✓ क: लेखकलाई हिम्मत दिएर अगाडि बढाउने उद्देश्य लेखेमा।

✓ ख: बानी र अभ्यासको फरक लेखेमा।

✓ ग: ‘अनि’ राखी संयुक्त वाक्य लेखेमा।

✓ घ: थकाइपछिको सन्तोषको अर्थ लेखेमा।

✓ ङ: नियात्राका दुई लक्षण देखाएमा।

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

७ संश्लेषण र विश्लेषण

उत्तर प्रयोग · ४

क. मिहिनेती शिक्षिका ल्हामु बिहानै उठेर विद्यालय गइन्।
ख. भरिया दावा भारी बोकेर भन्ज्याङ पुगे।
ग. यात्री थाकेका थिए। उनीहरू ताल पुगे। उनीहरू बसे।
घ. गोठालोले चौंरी चरायो। ऊ घर फर्कियो।

ख मा ‘पुगे’ लाई ‘ले’ नचाहिने भएकाले ‘दावाले’ होइन, ‘दावा’ लेखिन्छ। घ मा ‘चरायो’ लाई ‘ले’ चाहिन्छ।

अङ्क विभाजन

✓ क को विशेषण, ‘-एर’ र एउटै कर्ता मिलाएमा।
✓ ख मा ‘ले’ हटाएर वाक्य मिलाएमा।
✓ ग लाई तीन वाक्यमा छुट्याएमा।
✓ घ लाई ‘ले’ मिलाएर दुई वाक्यमा छुट्याएमा।

८ त्रुटि पहिचान र सुधार

उत्तर प्रयोग · ४

मामाहरूले घरभित्र पसेर **आआफ्नो** काम **गर्नुपर्छ भन्नुभयो**। म **साथीसँग काठमाडौँसम्म नियमअनुसार** बसमा गएँ।

अङ्क विभाजन

✓ प्रतिसुधार ०.५ का दरले ‘मामाहरूले’ र ‘घरभित्र’ जोडेमा।
✓ प्रतिसुधार ०.५ का दरले ‘आआफ्नो’ र ‘गर्नुपर्छ’ जोडेमा।
✓ प्रतिसुधार ०.५ का दरले ‘भन्नुभयो’ र ‘साथीसँग’ जोडेमा।
✓ प्रतिसुधार ०.५ का दरले ‘काठमाडौँसम्म’ र ‘नियमअनुसार’ जोडेमा।

९ भाव विस्तार

उत्तर उच्च दक्षता · ४

प्रस्तुत पङ्क्ति ‘से गुम्बाको सुन्दरता’ नियात्राको अन्तिम वाक्य हो, जहाँ लेखक से गुम्बा पुगेको अनुभव सुनाउँछन्।

से गुम्बा पुग्न लेखकले ओठ फुट्ने चिसो, ५,३०० मिटरको भन्ज्याङको भोक र हिउँको भिरको डर भोगेका थिए। त्यसैले गन्तव्यमा पुग्दा पाएको सुख साधारण थिएन। गाडीमा सजिलै पुगेको भए गुम्बा त उही हुन्थ्यो, तर त्यो सुख हुँदैनथ्यो।

जीवनमा पनि यस्तै हुन्छ। जति गाह्रो बाटो हिँडिन्छ, पुगेपछिको सन्तोष त्यति नै गहिरो हुन्छ। परीक्षाको लामो तयारीपछिको नतिजा वा दिनभरि खेतमा खटेपछिको खाना यसैले मिठो लाग्छ। सुखको स्वाद दुःखले नै बढाउँछ।

अङ्क विभाजन

✓ प्रसङ्ग (नियात्रा र से गुम्बा पुगेको क्षण) खुलाएमा।
✓ बाटोमा भोगेका दुःख लेखेमा।
✓ दुःखले सुख गहिरो बनाउने अर्थ खोलेमा।
✓ जीवनको उदाहरणसहित निचोड दिएमा।

१० यात्रा वर्णन लेखन

उत्तर

एक दिनको पैदल यात्रा

गएको मङ्सिरमा म काकासँग मामाघर जान हिँडेँ। गाडी नजाने बाटो भएकाले हामी बिहानै गाउँबाट निस्किर्यौं। म खुसीले उफ्रिरहेको थिएँ।

बाटोको सुरुमा शीतले चप्पल भिज्यो। खोलाको पुलमा पुग्दा पानीको सुसाइले काकाको कुरा सुनिएन। उकालो सुरु भएपछि मेरो सास फुल्न थाल्यो, र झोला गह्रौं लाग्न थाल्यो। चौतारीमा बसेर हामीले घरबाट ल्याएको रोटी खायौँ। त्यो सुक्खा रोटी पनि त्यहाँ मिठो लाग्यो।

साँझ मामाघरको आँगनमा पुग्दा खुट्टामा फोका उठिसकेको थियो। माइजूले तातो भात र गुन्द्रुक दिनुभयो। त्यो दिन मैले बुझें, गाडीले छिटो पुऱ्याउँछ, तर बाटोको कुरा त हिँड्नेले मात्र जान्दछ।

Science Playground, काठुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

अङ्क विभाजन प्रयोग · ५

✓ आदिमा कहाँ, कहिले, कोसँग र किन गएको लेखेमा।
✓ मध्यमा बाटोको क्रममा दृश्य र भोगाइ लेखेमा।
✓ इन्द्रियका अनुभव बताउने शब्द प्रयोग गरेमा।
✓ अन्त्यमा यात्राको सिकाइ लेखेमा।
✓ शब्दसीमा, भूतकाल र वर्णविन्यास मिलाएमा।

११ तर्क र प्रतितर्क

उत्तर उच्च दक्षता · ४

तर्क(पक्षमा): छेप्काको स्याउ बजार नपाएर कुहिएको छ। सडक पुगे किसानले फलको मोल पाउँछन्, बिरामीले उपचार पाउँछन्, र बालबालिकालाई विद्यालय र किताब सजिलो हुन्छ।

प्रतितर्क(विपक्षमा): लेखकलाई मन्त्रमुग्ध पार्ने शान्त प्रकृति र परम्परागत जीवन सडकसँगै बिग्रन सक्छ। भिरालो जमिनमा नसोची खनेको सडकले पहिरो पनि ल्याउँछ।

निष्कर्ष: त्यहाँका मान्छेको जीवन सजिलो बनाउने अधिकार पहिलो कुरा हो, तर सडक हतारमा होइन, योजना बनाएर र त्यहाँका बासिन्दालाई सोधेर बनाउनुपर्छ। यसो गरे बजार र प्रकृति दुवै जोगिन सक्छन्।

अङ्क विभाजन

✓ पक्षमा एउटा उचित तर्क दिएमा।
✓ विपक्षमा एउटा उचित प्रतितर्क दिएमा।
✓ तर्कलाई नियात्रा वा समाजको उदाहरणले पुष्टि गरेमा।
✓ दुवै पक्ष केलाएर स्पष्ट निष्कर्ष दिएमा।

१२ सोच्नुहोस्

उत्तर उच्च दक्षता · ४

विज्ञापनको काम बेच्नु हो, त्यसैले त्यसमा राम्रो कुरा मात्र हुन्छ। नियात्राको काम भोगेको कुरा सुनाउनु हो। दुःखका कुरा हटाए त्यो लेखकको साँचो यात्रा रहँदैन।

यी कुराले पाठकलाई लेखकसँगै हिँडेको जस्तो बनाउँछन्, र अन्तमा से गुम्बा पुग्दाको सुख पनि पाठकले महसुस गर्छ। साथै डोल्पा जान चाहने मान्छेलाई तयारी गर्न पनि सघाउँछ। त्यसैले इमानदार वर्णन नै नियात्राको शक्ति हो।

अङ्क विभाजन

✓ विज्ञापन र नियात्राको उद्देश्यको फरक लेखेमा।
✓ भोगेको सत्य रहने कुरा लेखेमा।
✓ पाठकले लेखकसँगै हिँडेको अनुभव गर्ने कुरा लेखेमा।
✓ इमानदार वर्णनको निचोड दिएमा।

१३ क्रियाकलाप: पाँच इन्द्रियको टिपोट

(अङ्क नदिइने)

विद्यार्थीले पाउनुपर्ने नतिजा

'राम्रो थियो' जस्ता सामान्य शब्द होइन, 'धाराको पानी छड्के खसिरहेको' वा 'भुटेको मकैको गन्ध' जस्ता ठोस टिपोट देखिनुपर्छ। अनुच्छेदमा ती कुरा बाटोको क्रममा आएका हुनुपर्छ।

तहअनुसार अङ्क	ज्ञान	बोध	प्रयोग	उच्च दक्षता	जम्मा
अङ्क	०	११	२२	१२	४५

Science Playground, काठ्न्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking